

ЗАХІДНА
Оксана Романівна
oksana.zaxidna@gmail.com

БЕДНАРЧУК
Вікторія Володимирівна
bednarchuk.viktoria@gmail.com

МЛІНЦОВА
Аліна Олегівна
alinamlint@gmail.com

к.е.н., доцент, Львівський
національний університет імені
Івана Франка

студентка, Львівський національний
університет імені Івана Франка

студентка, Львівський
національний університет імені
Івана Франка

УДК 336.2

ОСОБЛИВОСТІ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ БЮДЖЕТНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

FEATURES OF LOCAL BUDGETS IN THE CONDITIONS OF DECENTRALIZATION OF THE BUDGET SYSTEM OF UKRAINE

DOI: <https://doi.org/10.37634/efp.2020.12.5>

ZAKHIDNA Oksana Romanivna – PhD in Economics, Associate Professor, Lviv National University after Ivan Franko

BEDNARCHUK Viktoriia Volodymyrivna – student, Lviv National University after Ivan Franko

MLINTSOVA Alina Olehivna – student, Lviv National University after Ivan Franko

У статті визначено особливості місцевих бюджетів в умовах децентралізації бюджетної системи України. Наведено економічну сутність місцевих бюджетів. Виділено низку чинників, які виконують місцеві бюджети. Досліджено підходи до трактування сутності поняття «децентралізація». Продемонстровано етапи децентралізації в Україні з 2014 р. та показано їхні результати. Доведено, що якість життя населення та соціально-економічна стабільність у країні багато в чому залежать від ефективної діяльності органів місцевого самоврядування. Наведено напрями реформування, які включає бюджетно-фінансова децентралізація. Розглянуто нормативно-правову базу, яка регулює функціонування місцевих бюджетів в умовах децентралізації. Здійснено комплексний аналіз доходів та видатків місцевих бюджетів України. Проаналізовано динаміку обсягів і структури доходів та видатків місцевих бюджетів України за 2017–2019 рр. Визначено характерні проблеми стану місцевих бюджетів та наведено заходи, які доцільно реалізувати для вирішення цієї ситуації.

* * *

В статье определены особенности местных бюджетов в условиях децентрализации бюджетной системы Украины. Приведена экономическая сущность местных бюджетов. Определен ряд функций, которые выполняют местные бюджеты. Исследованы подходы к трактовке сущности понятия «децентрализация». Продемонстрированы этапы децентрализации в Украине с 2014 г. и показаны их результаты. Доказано, что качество жизни населения зависит от эффективности деятельности органов местного самоуправления. Приведены направления реформирования, которые включает бюджетно-финансовая децентрализация. Рассмотрено нормативно-правовую базу, которая регулирует функционирование местных бюджетов в условиях децентрализации. Осуществлено комплексный анализ доходов и расходов местных бюджетов Украины. Проанализировано динамику объемов и структуры доходов и расходов местных бюджетов Украины за 2017–2019 гг. Определены характерные проблемы состояния местных бюджетов и приведены меры, которые целесообразно реализовать для решения данной ситуации.

* * *

The paper identifies the features of local budgets in terms of decentralization of the budget system of Ukraine. Theoretical bases of functioning of local budgets are opened. The economic essence of the definition of «local budget» is given according to the Budget Code of Ukraine. Based on the economic essence of local budgets, a number of functions they perform are identified. Different approaches to the interpretation of the essence of the concept of «decentralization» are studied. The role of local budgets in ensuring their financial capacity in terms of financial decentralization is highlighted. The stages of decentralization in Ukraine since 2014 are demonstrated and their results are shown. The main aspects of financial decentralization to the processes of socio-economic development at the local level are outlined. The directions of development of local budgets in the conditions of financial decentralization are substantiated. It is proved that the quality of life of the population and socio-economic stability in the country largely depend on the effective operation of local governments. The normative-legal base which regulates functioning of local budgets in the conditions of decentralization is considered. An assessment of the formation and implementation of local budgets in terms of local government reform. A comprehensive analysis of revenues and expenditures of local budgets of Ukraine. The dynamics of the volume and structure of revenues and expenditures of local budgets of Ukraine for 2017–2019 is analyzed. It is proved that the main source of filling local budgets is tax revenues. It is substantiated that despite the decrease in some types of revenues, local budget revenues tend to increase. Emphasis is placed on the fact that local budget expenditures reflect the consequences of socio-economic processes in the country and directly affect the level of welfare of the population. The main changes in the development of local budgets in the period before and after the beginning of decentralization in Ukraine are identified. Typical problems of the state of local budgets in Ukraine are given. Guidelines for the development of local budgets are identified and measures are proposed that should be implemented to address this situation.

Ключові слова: децентралізація, фінансово-бюджетна децентралізація, місцевий бюджет, реформа децентралізації, податкові надходження, неподаткові надходження, видатки, фінансова самостійність

Ключевые слова: децентрализация, финансово-бюджетная децентрализация, местный бюджет, реформа децентрализации, налоговые поступления, неналоговые поступления, расходы, финансовая самостоятельность

Keywords: decentralization, financial and budgetary decentralization, local budget, decentralization reform, tax revenues, non-tax revenues, expenditures, financial independence

ВСТУП

На сьогодні в українській державі в умовах фінансової децентралізації й оновлення бюджетного механізму у контексті євроінтеграційного напрямку, важлива роль надається місцевим бюджетам. Оскільки завдяки децентралізації місцеві бюджети України збільшують свої повноваження стосовно участі місцевої влади у розвитку підконтрольних територій, що включає наближення до європейських стандартів економіко-соціального розвитку та переформатування бюджетної політики у напрямку посилення ролі місцевих бюджетів.

Проблематика й особливості функціонування місцевих бюджетів, пошук оптимальних шляхів розв'язання актуальних питань цієї сфери були й залишаються предметом наукового інтересу багатьох вітчизняних та закордонних економістів, зокрема: К.В. Радилецького, О.П. Кириленка, О.Р. Кваснія, Н.О. Бикадорова, Л.Є. Фурдичко, Д.Д. Третяк та ін.

Головним фінансовим планом доходів і витрат окремого регіону виступає місцевий бюджет, тому особливості функціонування місцевих бюджетів в умовах децентралізації бюджетної системи України є актуальним питанням сьогодення. Адже в соціально-економічному розвитку регіону з місцевих бюджетів здійснюються такі заходи, як:

- фінансування закладів освіти, культури, охорони здоров'я населення, засобів масової інформації;
- також фінансуються різноманітні молодіжні проекти, економічна діяльність;
- здійснюються видатки на духовно-фізичний розвиток населення, громадянський порядок та безпеку тощо.

МАТЕРІАЛИ ТА МЕТОДИ

Для виконання наукової роботи використовували сучасні наукові методи, такі як:

- діалектичний метод для розуміння економічної сутності й напрямів впливу фінансової децентралізації на соціально-економічний розвиток місцевих бюджетів;
- історичний метод для дослідження етапів децентралізації в Україні з 2014 р.;
- порівняльний метод для зіставлення ефективності функціонування місцевих бюджетів до та після початку реформи децентралізації;
- метод аналізу під час дослідження динаміки обсягів доходів та видатків місцевих бюджетів України за 2017–2019 рр.;
- логічний метод для формулювання висновків та узагальнень дослідження.

МЕТА статті полягає у теоретичному дослідженні наукових підходів визначення сутності місцевих бюджетів, аналізі формування надходжень місцевих бюджетів та напрямів видатків, визначенні проблем формування місцевих бюджетів України у контексті фінансової де-

централізації та пошук шляхів досягнення збалансованості й зміцнення їхньої самостійності в умовах децентралізації бюджетної системи України.

РЕЗУЛЬТАТИ

Одним з основних напрямів наукових досліджень у сучасних умовах є дослідження процесу формування місцевих бюджетів і їхній зв'язок з основними показниками розвитку економіки держави в умовах децентралізації.

Згідно із Бюджетним кодексом України місцеві бюджети – це бюджет Автономної Республіки Крим, обласні, районні бюджети та бюджети місцевого самоврядування. Бюджети місцевого самоврядування – бюджети територіальних громад сіл, їх об'єднань, селищ, міст (зокрема районів у містах), бюджети об'єднаних територіальних громад, що створюються згідно із законом і перспективним планом формування територій громад [1].

Місцеві бюджети – це фонди фінансових ресурсів, призначені для реалізації завдань і функцій органів самоврядування. Як складова частина бюджетної системи держави й основа фінансової бази діяльності органів самоврядування місцеві бюджети забезпечують необхідними грошовими коштами фінансування заходів економічного й соціального розвитку, що проводяться органами влади й управління на відповідній території.

Зважаючи на економічну сутність місцевих бюджетів, можна виділити низки функцій, які вони виконують:

- акумуляційна, що передбачає формування фінансової бази місцевого самоврядування;
- розподільча, що передбачає розподіл чистого доходу між суб'єктами бюджетних відносин;
- облікова, що передбачає фіксацію руху обсягів грошових коштів між суб'єктами бюджетних відносин;
- стабілізаційна, що забезпечує вплив на обсяги споживання суспільства, рівень зайнятості, показники економічного розвитку та темпи інфляції тощо;
- контрольна, що передбачає забезпечення заходів фінансового контролю впродовж бюджетного періоду;
- функція забезпечення самостійності, що забезпечує відповідний рівень самостійності адміністративно-територіальної одиниці у питанні фінансування надання соціальних послуг та економічного розвитку території.

Оскільки влада на місцях здійснюється органами місцевого самоврядування і вони є найближчими до людей, ці органи влади повинні бути спроможними вирішувати всі місцеві питання й нести за це відповідальність. Тому сьогодення в Україні характеризується процесом децентралізації.

Н.У. Бикадорова зазначає, що фінансова децентралізація – це процес розподілу функцій, повноважень, фінансових ресурсів і відповідальності за їх використання між центральними органами влади й органами місцевого самоврядування [2].

Л. Фурдичко звертає увагу на те, що бюджетна децентралізація – це перенесення надходжень доходів та здійснення видатків на більш низький рівень уряду за одночасного збереження фінансової відповідальності [3].

Отже, децентралізація – це передача повноважень

та фінансів від державної влади органам місцевого самоврядування. З огляду на економічну сутність децентралізації слід зазначити, що реформа в Україні триває з 2014 р. і вже має свої результати (табл. 1).

Таблиця 1

Результати децентралізації в Україні [складено на основі [4]]

Період	Результати
Перший етап децентралізації в Україні 2014–2019 рр.	Законодавче підґрунтя почало формуватися у 2014 р.: 1) В Україні процес децентралізації розпочато 2014 р. з прийняттям Концепції реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні (01.04.2014), законів України «Про співробітництво територіальних громад» (17.06.2014), «Про добровільне об'єднання територіальних громад» (05.02.2015) та змін до Бюджетного й Податкового кодексів – стосовно фінансової децентралізації. 2) Завдяки цим змінам відбулася фінансова децентралізація: місцеві бюджети зросли на 206,4 млрд грн: із 68,6 млрд у 2014 р. до 275 млрд грн у 2019 р. 3) У 2018 р. об'єднані громади отримали в комунальну власність майже 1,5 млн га земель сільськогосподарського призначення за межами населених пунктів. 4) Закон «Про засади державної регіональної політики». Державна підтримка регіонального розвитку та розвитку інфраструктури громад за час реформи зросла у 41,5 рази: з 0,5 млрд у 2014 р. до 20,75 млрд грн у 2019 р. За рахунок цієї підтримки в регіонах та громадах реалізовано у 2015–2019 рр. більше 12 тис. проєктів.
Другий етап децентралізації в Україні 2020–2021 рр.	1) 12 червня 2020 р. Уряд затвердив новий адміністративно-територіальний устрій базового рівня. Відповідно до розпоряджень Кабінету Міністрів, після місцевих виборів в Україні буде 1469 територіальних громад, які покриватимуть усю територію країни. 2) 17 липня 2020 р. Верховна Рада України прийняла Постанову № 3650 «Про утворення та ліквідацію районів». Згідно з документом тепер в Україні 136 районів. Старі 490 районів парламент ліквідував.
Стосовно подальшого розвитку законодавчої бази	У 2020 р. необхідно також прийняти низку важливих законів: – Про засади адміністративно-територіального устрою України. – Про службу в органах місцевого самоврядування. – Про державний нагляд за законністю рішень органів місцевого самоврядування. – Про місцевий референдум. – Оновлення законів про місцеве самоврядування, про місцеві державні адміністрації тощо. У 2021 р. очікується внесення зміни до Конституції стосовно децентралізації, які необхідні для подальшого просування реформи та її завершення.

Бюджетно-фінансова децентралізація включає такі напрями реформування:

- децентралізацію доходів, яка передбачає закріплення за місцевими бюджетами доходів, які необхідні для виконання органами місцевого самоврядування покладених на них функцій та завдань;
- децентралізацію видатків, яка полягає у необхідності формування найбільш оптимальної структури бюджетних видатків для виконання функцій;
- фінансову самостійність, яка показує здатність до самостійного й незалежного формування, затвердження місцевих бюджетів та виконання покладених на них функцій і забезпечення розвитку територій, подання звітності та ефективного контролю за всіма процесами.

Станом на 01 вересня 2020 р. прийнято 8236 (99,9 %) місцевих бюджетів на 2020 р. Залишаються не затвердженими 7 місцевих бюджетів, зокрема: 7 сільських бюджетів (по одному бюджету – у Донецькій, Закарпатській, Запорізькій, Івано-Франківській, Київській, Тернопільській та Чернівецькій областях) [5].

Зважаючи на те, що формування та функціонування місцевих бюджетів обумовлюється обраним вектором розвитку держави, напрямом регіональної політики, особливостями бюджетної системи та традицій місцевого самоврядування, існує залежність їх розвитку від змін нормативно-правової основи розвитку держави загалом [6].

В основі функціонування місцевих бюджетів в Україні лежать нормативно-правові та законодавчі акти.

Основними є Бюджетний кодекс України, Закон України «Про місцеве самоврядування в Україні», Податковий кодекс України та Закони про Державний бюджет України на відповідний рік.

Але з реалізацією реформи децентралізації, яка розпочалася в Україні у 2014 р., прийняття законів стало спрямоване на збільшення фінансової бази місцевого самоврядування та розширення його повноважень. Нормативно-правова база, яка регулює функціонування місцевих бюджетів поповнилась такими актами:

- Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні та План заходів із реалізації Концепції;
- Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» від 05.02.2015 р.;
- Методика формування спроможних територіальних громад від 08.04.2015 р.;
- Закони про внесення змін до Бюджетного кодексу України та Податкового кодексу України;
- Закон України «Про співробітництво територіальних громад» від 17.06.2014 р.

Важливу роль у соціально-економічному розвитку регіонів відіграють доходи та видатки місцевих бюджетів. Їм, як основній фінансовій базі органів місцевого самоврядування, належить особливе місце у бюджетній системі нашої держави. У них акумулюється понад 80 % усіх фінансових ресурсів, якими розпоряджаються органи місцевого самоврядування [7].

Бюджетним кодексом України визначено, що до-

ходи бюджету – це податкові, неподаткові та інші надходження на безповоротній основі, справляння яких передбачено законодавством України (включаючи трансферти, плату за надання адміністративних послуг, власні надходження бюджетних установ) [1].

До реалізації адміністративно-територіальної реформи формування доходів місцевих бюджетів характеризувалося високим рівнем залежності місцевих бюджетів від фінансової допомоги з центру. Але запровадження змін із кінця 2014 р. в Україні забезпечило оновлення системи формування доходів місцевих бюджетів. Завдяки змінам у територіальній організації влади в Україні відбулося розширення доходної бази місцевих бюджетів через:

- перерозподіл загальнодержавних і місцевих податків та зборів;
- зацікавленості влади на місцевому рівні у збільшенні доходної частини місцевих бюджетів;
- передачі з бюджету розвитку до місцевих бюджетів єдиного податку, податку на майно та екологічного податку).

Доцільним буде провести аналіз доходів місцевих бюджетів в умовах децентралізації бюджетної системи України. У 2019 р. у формуванні сукупних доходів місцевих бюджетів України найбільшу питому вагу становлять податкові надходження (48,27 %), далі йдуть трансферти від органів державної влади (46,44 %), а третє місце займають неподаткові надходження (4,66 %) (табл. 2).

Таблиця 2

Динаміка обсягу та структури доходів місцевих бюджетів в Україні в період із 2017 по 2019 рр.

Вид доходів	[складено за даними [8, 9]]					
	2017		2018		2019	
	млн грн	%	млн грн	%	млн грн	%
Податкові надходження	201 005,1	40,03	232 532,9	41,35	270 545,7	48,27
Неподаткові надходження	25 973,0	5,17	28 027,3	4,98	26 105,0	4,66
Доходи від операцій із капіталом	1 873,6	0,37	2 143,4	0,38	2 928,8	0,52
Трансферти від органів державної влади	272 602,9	54,29	298 939,7	53,15	260 302,0	46,44
Трансферти від ЄС, урядів іноземних держав, міжнародних організацій, донорських установ	23,8	0,004	94,1	0,02	44,2	0,01
Цільові фонди	619,9	0,12	678,1	0,12	601,9	0,11
Разом	502 098,3	100	562 415,7	100	560 527,9	100

Оцінивши найактуальніші дані Міністерства фінансів України, варто відмітити, що впродовж останніх років динаміка обсягу доходів місцевих бюджетів в Україні має цікаву траєкторію. У 2018 р. спостерігалася зростання обсягу доходів місцевих бюджетів, а у 2019 р. сукупні доходи скоротились на 1 887,8 млн грн.

Питома вага податкових надходжень коливається від 40,03 % у 2017 р. до 48,27 % у 2019 р. Спостерігається позитивна тенденція до збільшення частки цього доходу у сукупних доходах місцевих бюджетів. Трансферти від органів державної влади, навпаки, спадають, а саме у 2018 р. порівняно з 2017 р. вони зменшилися із 54,29 % до 53,15 %, а у 2019 р. ще зменшилися до 46,44 %. Ці дані займають значну частину доходу місцевих бюджетів.

Неподаткові надходження займають третє місце у структурі доходів місцевих бюджетів. У 2017 р. питома вага цієї групи доходів становила 5,17 %, у 2018 р. вона скоротилася до 4,98 %. У 2019 р. зменшилася на 0,32 %, або на 1 922,3 млн грн, і становить 4,66 %, порівняно з аналогічним періодом 2018 р. Дохід від операцій із капіталом займає незначну частку у сукупних доходах, а саме 0,52 % станом на 2019 р.

Отже, з аналізу доходів місцевих бюджетів за 2017–2019 рр. можна сказати, що, не зважаючи на зменшення деяких видів надходжень, доходи місцевих бюджетів мають тенденцію до зростання. І це один із позитивних показників, який ми отримали від реформи децентралізації, оскільки вона сприяє більшому акумулюванню грошових ресурсів на місцях.

На розвиток економічної та соціальної сфери будь-якої країни значний вплив справляють бюджетні видатки, які є джерелом забезпечення суспільних потреб. Якщо доходи держави здебільшого відображають масштаби її економічної діяльності та обсяги перерозпо-

ділу новоствореного продукту у реальній економіці, то бюджетні видатки слугують джерелом отримання благ як безпосередньо населенням, так і суб'єктами господарської діяльності [10].

Згідно з чинним законодавством видатки бюджету – це кошти, спрямовані на здійснення програм та заходів, передбачених відповідним бюджетом. А також видатки та кредитування бюджету класифікуються за:

- бюджетними програмами (програмна класифікація видатків та кредитування бюджету);
- ознакою головного розпорядника бюджетних коштів (відомча класифікація видатків та кредитування бюджету);
- функціями, з виконанням яких пов'язані видатки та кредитування бюджету (функціональна класифікація видатків та кредитування бюджету) [1].

Оскільки видатки місцевого бюджету пов'язані із задоволенням потреб широких верств населення регіонів, то вони відображають наслідки соціально-економічних процесів у державі й безпосередньо впливають на рівень добробуту населення.

Аналізуючи структуру видатків місцевих бюджетів можна відмітити соціальну спрямованість бюджетної політики України. У 2019 р. у здійсненні сукупних видатків місцевих бюджетів України найбільшу питому вагу становлять видатки на освіту (33,04 %), наступними є видатки на соціальний захист та соціальне забезпечення (18,22 %), а третє місце займають видатки спрямовані на охорону здоров'я (15,86 %) (табл. 3).

Так, дослідивши дані Міністерства фінансів України, стосовно видатків місцевих бюджетів, варто зазначити, що впродовж останніх років спостерігаються зміни в їхній структурі.

Таблиця 3

Динаміка обсягу та структури видатків місцевих бюджетів України за функціональною класифікацією у 2017–2019 рр. [складено за даними [8, 9]]

Напрями видатків	2017		2018		2019	
	млн грн	%	млн грн	%	млн грн	%
Загально державні функції	23 802,4	4,8	28 591,9	5,01	34 914,8	6,17
Громадський порядок, безпека та судова влада	634,8	0,1	1 149,6	0,20	1 304,6	0,23
Економічна діяльність	55 883,2	11,3	77 160,5	13,52	81 854,2	14,46
Охорона навколишнього природного середовища	2 609,3	0,5	3000,8	0,53	3 413,5	0,60
Житлово-комунальне господарство	27 170,5	5,5	30 048,5	5,27	34 379,1	6,07
Охорона здоров'я	85 663,0	17,3	93 229,8	16,34	89 816,2	15,86
Духовний та фізичний розвиток	16 444,2	3,3	18 885,8	3,31	21 583,1	3,81
Освіта	136 618,5	27,5	165 706,0	29,04	187 099,7	33,04
Соціальний захист та соціальне забезпечення	141 282,8	28,5	145 498,0	25,50	103 158,1	18,22
Міжбюджетні трансферти	5 967,7	1,2	7 306,2	1,28	8 725,0	1,54
Разом	496 090,7	100	570 577,6	100	566 248,5	100

Зросла частка видатків на виконання загальнодержавних функцій. Так, у 2017 р. вони становили 23 802,4 млн грн, їх питома вага в сукупних видатках – 4,8 %. У 2018 р. їх величина зросла на 0,21 % або на 4 789,5 млн грн. А на 1,16 % (6 322,9 млн грн) вони збільшилися у 2019 р. і становили 34 914,8 млн грн.

Аналізуючи структуру видатків місцевих бюджетів за функціональною класифікацією відмітимо, що незначними є видатки бюджетів на фінансування громадського порядку, безпеки та судової влади, охорони навколишнього природного середовища, житлово-комунального господарства, духовного та фізичного розвитку і видатки на фінансування міжбюджетних трансфертів.

Основний обсяг видатків спрямовується на освіту (27,5 % у 2017 р.; 29,04 % у 2018 р.; 33,04 % у 2019 р.), соціальний захист і соціальне забезпечення населення (28,5 % у 2017 р.; 25,5 % у 2018 р.; 18,22 % у 2019 р.) та охорону здоров'я (17,3 % у 2017 р.; 16,34 % у 2018 р. та 15,86 % у 2019 р.).

У структурі видатків місцевих бюджетів у 2019 р., порівняно з 2017–2018 рр. значно зросла частка видатків на фінансування економічної діяльності (з 11,3 % у 2017 р. до 14,46 % у 2019 р.).

Отже, згідно з наведеними даними в Україні протягом останніх років спостерігалось поступове зростання обсягів видатків місцевих бюджетів внаслідок реформи децентралізації, оскільки відбулося збільшення спектра повноважень органів місцевого самоврядування. Це позитивно впливає як на суспільство, так і на державу загалом.

В умовах розвитку кризових явищ економічної системи, важкої економічної та політичної ситуації, що спричинена останніми подіями в Україні важливо приділити увагу проблемам місцевих бюджетів. Характерними проблемами відносно стану місцевих бюджетів є:

- нестача власних стабільних доходних джерел;
- проблема планування й виконання планів для місцевих бюджетів;
- проблема фінансування деяких видів видатків;
- можлива корупція на місцевому рівні бюджетування;
- дефіцит місцевих бюджетів деяких регіонів;
- недосконалість законодавчої бази з питань розмежування повноважень місцевих бюджетів та неповне висвітлення публічної інформації.

На основі проведеного дослідження обсягів доход-

ної і видаткової бази місцевих бюджетів для забезпечення їхньої фінансової стійкості та самостійності, для збільшення частки власних доходів місцевих бюджетів, зменшення залежності від фінансової допомоги, досягнення збалансованості бюджетів, підвищення ефективності управління місцевими фінансами враховуючи процес децентралізації ми вважаємо, що доцільно реалізувати такі заходи:

- розвивати і стимулювати підприємницьку діяльність на території новостворених територіальних громад, районів;
- створювати сприятливий інвестиційний клімат, залучаючи інвестиційні ресурси;
- розвивати партнерство між органами місцевого самоврядування й населенням, суб'єктами господарювання, яке призведе до соціально-економічного розвитку регіонів;
- сприяти співробітництву між територіальними громадами з метою ефективного використання фінансових ресурсів;
- чітко розподіляти грошові кошти місцевих бюджетів із метою раціонального їхнього використання й оптимізації витрат на певні види діяльності.

Реалізація даних заходів дозволить ефективно нарощувати доходну базу місцевих бюджетів і розв'язати проблеми місцевих органів влади, що також сприятиме розширенню економічної самостійності окремих територій України, що є ознакою розбудови демократичної та ринково-орієнтованої держави.

ВИСНОВКИ

Основою соціально-економічного розвитку територій є ефективне функціонування місцевих бюджетів. Реформа децентралізації дала поштовх до формування більш ефективного місцевого самоврядування та територіальної організації влади. Саме місцеві бюджети підвищують якість життя населення та забезпечують органи державної влади та органи місцевого самоврядування грошовими коштами, які необхідні для виконання ними своїх функцій. Як і державний бюджет України, місцеві бюджети формуються у вигляді балансу доходів і витрат. Доходи місцевих бюджетів становлять фінансову основу місцевого самоврядування. За рахунок акумуляції надходжень у місцеві бюджети вони мають змогу здійснювати видатки на економічно-соціальний розвиток відповідного регіону.

На наш погляд, тепер основним призначенням місцевих бюджетів, з огляду на процес та результати

децентралізації на теренах України є:

- фінансове забезпечення розвитку регіонів;
- задоволення інтересів суспільства;
- вирішення соціально-економічних завдань органів місцевого самоврядування;
- забезпечення умов діяльності підприємств державної й недержавної форм господарювання.

Отже, основою місцевих фінансів є місцеві бюджети, що мають високу значимість, адже в них знаходять своє відображення соціальні, економічні, політичні, організаційні та інші процеси, що відбуваються у суспільстві. Вони є гарантом фінансового, соціально-економічного забезпечення розвитку регіонів.

Список використаних джерел

1. Бюджетний кодекс України: Закон України від 08.07.2010 р. № 2456–VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2010. № 50–51. Ст. 572.
2. Бикадорова Н.О. Фінансова децентралізація місцевого самоврядування. *Економічний вісник Донбасу*. 2010. № 2 (20). С. 145–151.
3. Фурдичко Л.Є. Децентралізація: фінансова незалежність місцевих бюджетів України. *Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України*. 2015. Вип. 5 (115). С. 39–42.
4. Аналіз результатів децентралізації в Україні (загальна інформація). URL: <https://decentralization.gov.ua/about> (дата звернення: 03.11.2020).
5. Інформація про стан затвердження місцевих бюджетів (за даними Міністерства фінансів України). URL: <https://mof.gov.ua/uk/approval-materials-of-local-budgets> (дата звернення: 04.11.2020).
6. Раделицький Ю.О., Квасній О.Р. Місцеві бюджети в умовах децентралізації: теоретичні аспекти. *Фінансова політика*. 2018. № 5 (133). С. 147–153.
7. Лободіна З.М. Вплив місцевих бюджетів на соціально-економічний розвиток територій у контексті проведення бюджетної реформи. *Інноваційна економіка*. 2012. № 9 (35). С. 124–128.
8. Статистичний збірник Міністерства фінансів «Бюджет України – 2019» підготовлений відділом статистики державних фінансів Департаменту державного бюджету Міністерства фінансів України. URL: <https://mof.gov.ua/uk/statistichnij-zbirnik> (дата звернення: 05.11.2020).
9. Державний веб-портал бюджету для громадян (за даними Міністерства фінансів України). URL: <https://openbudget.gov.ua/?month=12&year=2019&budgetType=LOCAL> (дата звернення: 05.11.2020).
10. Кириленко О.П. Місцеві фінанси: підручник. Київ: «Знання», 2006. 667 с.

References

1. Budget Code of Ukraine: Law of Ukraine of July 8, 2010 № 2456–VI. *Information of the Verkhovna Rada of Ukraine*. 2010. № 50–51. art. 572. (in Ukrainian).
2. Bykadorova N.O. Financial decentralization of local self-government. *Economic Bulletin of Donbass*. 2010. Vol. 2 (20). pp. 145–151. (in Ukrainian).
3. Furdychko L.Ye. Decentralization: financial independence of local budgets of Ukraine. *Socio-economic problems of the modern period of Ukraine*. 2015. Vol. 5 (115). pp. 39–42. (in Ukrainian).
4. Analysis of the results of decentralization in Ukraine (general information). URL: <https://decentralization.gov.ua/about> (accessed: 3 November 2020). (in Ukrainian).
5. Information on the status of approval of local budgets (according to the Ministry of Finance of Ukraine). URL: <https://mof.gov.ua/uk/approval-materials-of-local-budgets> (accessed: 4 November 2020). (in Ukrainian).
6. Radelytskyi Yu.O., Kvasnii O.R. Local budgets in terms of decentralization: theoretical aspects. *Financial policy*. 2018. Vol. 5 (133). pp. 147–153. (in Ukrainian).
7. Lobodina Z.M. The impact of local budgets on socio-economic development of territories in the context of budget reform. *Innovative economy*. 2012. Vol. 9 (35). pp. 124–128. (in Ukrainian).
8. Statistical collection of the Ministry of Finance “Budget of Ukraine – 2019” prepared by the Department of Public Finance Statistics of the State Budget Department of the Ministry of Finance of Ukraine. URL: <https://mof.gov.ua/uk/statistichnij-zbirnik> (accessed: 5 November 2020). (in Ukrainian).
9. State web portal of the budget for citizens (according to the Ministry of Finance of Ukraine). URL: <https://openbudget.gov.ua/?month=12&year=2019&budgetType=LOCAL> (accessed: 5 November 2020). (in Ukrainian).
10. Kyrylenko O.P. Local finance. Kyiv: “Znannia”, 2006. pp. 667. (in Ukrainian).